

Häpeä on pitänyt hyvä

Lasten ja nuorten seksuaalinen hyväksikäyttö

Kenttäratsastaja Cajus Aminoffin saama tuomio aloitti keskustelun lasten ja nuorten seksuaalisesta hyväksikäytöstä hevosmaailmassa.

Hevosurheilu sai asiasta uutisoinnin jälkeen yli kaksikymmentä yhteydenottoa muista ahdistelu- ja hyväksikäyttötapauksista. Annille tuomio toi mieleen vaikeat muistot ravitallilta. 15-vuotiaana alkanut hyväksikäyttö jatkui viisi vuotta.

Aluksi Anni oli otettu saamastaan huomiosta. Eteläsuomalaisen tallin pitäjä oli ihailtu, nelikympinen ravimies. Anni ajatteli huomion tarkoittavan, että hän on erityisen hyvä hevostenhoitaja. Anni ei nähnyt suhteessa ensin mitään väärää, vaikka suhde eteni miehen painostuksesta yhdyntään asti. Se oli Annin ensimmäinen kerta.

Hyväksikäyttö jatkui 20-vuotiaaksi saakka. Silloin Anni uskalsi kertoa asiasta ensimmäistä kertaa vanhemmilleen. He eivät olleet viettäneet aikaa Annin kanssa tallilla eivätkä arvanneet, mitä ravimiehen kanssa oli tapahtunut.

Hyväksikäyttäjää uhkaili häpäisevänsä Annin kertomalla suhteesta julkisesti. Suhde loppui Annin isän väliintuloon.

Myöhemmin Annille selvisi, että sama ravimies oli käyttänyt hyväkseen myös ainakin kahta muuta tyttöä. Muut uhrin olivat Annia nuorempia. Kukaan tytöistä ei tehnyt rikosilmoitusta hyväksikäyttäjistä. Syyinä olivat häpeä ja pelko.

Tapauksista on nyt yli 10 vuotta. Hyväksikäyttäjän perhe toimii ravialalla edelleen.

Anni on yksi Hevosurheilun yhteyttä ottaneista naisista, jotka kertoivat talleilla kokemastaan ja näkemästään seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja häirinnästä. Hevosurheilu pyysi kokemuksia muun muassa verkko- ja Facebook-sivuillaan.

Yhteydenotoissa kerrottiin epäasiallisista puheista, kourinnasta ja koskettelusta ja yhdyntään painostamisesta. Yhteensä yhteydenottoja tuli yli kaksikymmentä, myös miehiltä, jotka kertoivat havaintojaan ja lähipiiriinsä kuuluvien naisten kokemuksista. Kokeumuksia tuli eri puolelta Suomea, ravi- ja ratsastustalleilta sekä alan oppilaitoksista. Suurin osa ajoittuu 1980–1990-luvuille. Hevosurheilu ei ole pystynyt varmistamaan kertomuksia muista lähteistä.

Anni ja muut kokemuksiaan kertoneet pitävät ahdistelua hevosmaailman vaiettuna salaisuutena, jolle on ollut hiljainen hyväksyntä. Useat naiset kertovat, että he tietävät tai arvelevat jonkun tienneen hyväksikäyttäjän tavoista.

Neljä yhteyttä ottaneista puhui Suomen Ratsastajainliitossa aiemmin merkittävässä asemassa olleen henkilön menneistä suhteista nuoriin ratsastajiin. Naiset kertoivat nähneensä itse kuvailemansa tilanteet. Yksi yhteydenottajista sanoi vältäneensä saunomista valmennusleireillä, koska miehellä oli tapana ilmestyä ilman lupaa saunaan naisten vuorolla.

Kertomusten perusteella hyväksikäytöt eivät vaikuta yksittäistapauksilta. Niistä ei kuitenkaan pysty muodostamaan kattavaa kuvaa nykyisestä tilanteesta.

Vermossa pääradan nuorisovastaavana pitkään työskennellyt **Pia Jaatinen** sanoo, että hyväksikäyttöä on aina ollut. Hän perustaa käsityksensä siihen, mitä on itse nähnyt ja kuullut 30 vuoden aikana hevospiireissä liikkessaan.

”Se on ollut enemmän normaalikäytäntö. Raiskauksista en ole kuullut, mutta on tavallista, että parilla on hirveän iso ikäero.”

Hevosurheilun keskusjärjestöt pitävät esille tulleiden häirintätapauksien määrää yllättävänä. Johtajat kertovat, etteivät he ole huomanneet hevospiireissä järjestelmällistä häirintää tai ahdistelua.

Suomen Hippoksen virkaa toimittava toimitusjohtaja **Matti Lakkisto** kertoo kuulleensa 30 vuoden mittaisella urallaan vain yhdestä häirintätapauksesta. Hän ja muut alan johtohenkilöt arvelevat, että hevospiirit ovat vuosikymmenten saatossa siistittyneet.

Syitä ovat paitsi hevosten kalliistuminen, myös vastuukysymykset. Alaikäisiä hoitajia ei haluta päästää tekemisiin kalliiden hevosten kanssa, koska tallit olisivat vastuussa mahdollisista vahingoista. Toisaalta tallitytötkään eivät ole enää vain ilmaista työvoimaa, vaan heistä on tullut maksavia asiakkaita.

”Kulttuurinen muutos on todennäköisesti tapahtunut ammattimaistumisen myötä. Noin 20–30 vuotta sitten ja siitä taaksepäin tilanteita on ollut huomattavasti enemmän”, Lakkisto sanoo.

Suomen Ratsastajainliiton pääsihteeri **Fred Sundwall** sanoo, että alalla on nollatoleranssi seksuaaliseen ahdisteluun. 2010-luvulla kaksi ratsastajaa on tuomittu lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Toinen tuomituista on kenttäratsastaja Cajus Aminoff.

Suomen Ravivalmentajien toiminnanjohtaja **Tuomo Pekonen** sanoo, ettei hän ole törmännyt alalla minkäänlaiseen häirintään viime vuosina.

Lastensuojelun Keskusliiton erityisasiantuntija **Heikki Sariola** kertoo, että asenne seksuaalirikoksiin on tiukentunut. Ilmoituskynnys on madaltunut ja nuoret tuntevat oikeutensa parem-

min. Seksuaalirikoksista tehtyjen rikosilmoitusten määrä on nousut 1980-luvulta aina vuoteen 2010 asti.

”13–14-vuotiaan viettelevä käytös ei poista syyllisyyttä. Aikuinen on aina rikosoikeudellisesti vastuussa tekemisistään.”

HEIKKI SARIOLA,
LASTENSUOJELUN KESKUSLIITON
ERITYISASiantuntija

Keskusjärjestöjen vastuulla on valvoa työntekijöidensä taustoja ja ohjeistaa jäsentalliensa toimintaa. Moni pitää ongelmana sitä, ettei niillä ole mahdollisuutta puuttua amatööri- ja harrastetallien toimintaan.

Vermossa nuorisovastaava Pia Jaatinen sanoo, että raviurheilus-

sa nuoret ovat erityisen haavoittuvaisessa asemassa, koska talleilla ei tyypillisesti ole koulutettua ohjaajaa tai muuta nuorista vastaavaa henkilöä. Hän kritisoi Hipposta nuorisotoiminnan lepsusta koordinoinnista ja rahoituksen puutteesta.

Matti Lakkisto muistuttaa, että aktiivisia ravihevosten valmentajia on Suomessa arviolta kuutisentuhatta.

”On siis valtava harrastajaporras, joka ei tule esille liiton toiminnan yhteydessä. Tarkka tieto niistä olosuhteista, joissa toimitaan, meiltä ehkä puuttuu.”

Jos henkilö on yli kolmen kuukauden työsuhteessa hevosurheilukeskukseen ja työskentelee säännöllisesti lasten ja nuorten kanssa, työnantajalla on lain mukaan velvollisuus selvittää hänen rikostaustansa. Näin kertoo rekisteripäällikkö **Teemu Mikkola** Oikeusrekisterikeskuksesta.

Mikkola huomauttaa, että työnantajan harkintavaltaan kuuluu ratkaista, milloin alaikäisten kanssa työskentely on säännöllistä. Jo työpaikkailmoituksesta pitää käydä ilmi, että valittavan on toimitet-

tava rikosrekisteriote nähtäväksi.

Alan kouluissa opettajien ja muun henkilökunnan rikostaustat tarkistetaan. Myös keskusjärjestöt sanovat vaativansa rikosrekisteriotetta omilta työntekijöiltään, jotka työskentelevät alaikäisten kanssa.

Vapaaehtoisten kohdalla vastaava rikostaustan tarkistus tuli mahdolliseksi viime vuoden keväällä. Uusi laki eroaa työntekijöitä koskevasta siten, että tarkistus ei ole pakollinen. Mikkola kertoo, ettei hän löydä Oikeusrekisterikeskuksen tilastoista yhtään hevosurheiluun liittyvää järjestöä, joka olisi pyytänyt rikostaustatietoa vapaaehtoisista.

Pia Jaatinen sanoo, että raviurheilussa laki koskisi käytännössä raviratojen 15–20 nuorisovastaavaa sekä nuorisotoiminnassa mukana olevia vanhempia ja kurssien pitäjiä. Hänen mukaansa puhutaan varovasti arvioituna kymmenistä ihmisistä.

Hippoksen säännöissä ei ole tällä hetkellä mainintaa siitä, millaisia kurinpitotoimia seksuaalirikoksista tuomituille jäsenille langetetaan. Lakkiston mukaan nyt tarkistetaan, olisiko sääntöihin syytä tehdä muutoksia.

Ksikäytetyt hiljaa

O eita yhteydenotoista

13-14-vuotiaina meidät otettiin mukaan tallin yhteisiin juhliin, joihin osallistuivat paikan omistajat, tallin yrittäjiä ja yksityishevosten omistajia. Henkilöt olivat noin 30-vuotiaita. Aika hurjia bileitä ne oli, vaikka sitä ei silloin niin osannut ajatella. Kai sitä kuiveli, eikä kukaan ollut sellaisia. Vasta myöhemmin tajusi, että pornon katsominen, yhteissuihkut, toisten tekojen seuraaminen tai parinvaihto olivat ihan perusbilemeiniä.

Nainen, ratsastustallilla 1990-luvulla

Voin vahvistaa, että täysin varmasti Suomen ratsastusurheilun ympärillä on esiintynyt laajaa, pitkäaikaista ja epäterveä seksuaalista asennetta lajin harrastajien ja auktoriteettien välillä. Edellistä vahvisti aikani Virossa, jossa ainakin niillä ammattitallilla, joissa oleskelin päivittäin, tunnelma oli täysin toinen. Tämä siittäkin huolimatta, että nuorten naisten ja teinien lautoaminen on huomattavasti korostuneempaa kuin Suomessa. Naisten ahdistelu ei kerta kaikkiaan kuulunut siihen ilmaperiin.

Mies, seurannut ratsastusurheilua 2000-luvulla

Tallilla, jolla aloin käydä 13-vuotiaana, oli hyvin miesvaltainen omistaja- ja kaveriporukka. Alkuun läppimistä ja hipelöintiä. Eikä aikaakaan, kun oltiin jo niillä vaarallisilla vesillä ja mies piti minua lähes seksiorjanaan. Aluksi tietysti hiveli itsetuntoa, kun omistaja, joka oli minua ainakin 15 vuotta vanhempi ja mielestäni silloin oikein mukavan näköinenkin, alkoi antaa huomiota minulle ja pikku hiljaa sai haluamansa. Vetovoima tallille ja hevosmaailmaan oli vain niin valtava, että melkein kaikkeen piti suostua. Tätä jatkui niin kauan, kunnes lopetin tallilla käymisen eli likipitään aikuisikäni asti. Todennäköisesti aika moni tästä tiesi, mutta ei millään tavoin kuitenkaan autunut. Ja monet ikäiseni tytöt siihen aikaan kokivat samanlaista, ikävä kyllä.

Nainen, ravitallilla 1980-luvun lopulla

Hevosurheilun tiedossa on tapaus, jossa puolentoista vuoden ehdoton vankeustuomio törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä evakuttanut ravivalmentajana työskennelleen miehen otettiin lupa lupaan. Valmentaja ohjastettiin neljän kuukauden sisällä siitä, kun hovioikeus oli ulistanut tuomionsa kesällä 2013.

Oikeusasiantuntijakäytännössä, olkoon ehen ammatilla merkitystä rikkosen kannalta. Ammattikuntien maantaan.

Ratsastajien turvautuminen, kun lain aluevalmentajana toimiminen esitettiin valmennettavien seksuaalisesta hyväksikäytöstä vuonna 2011. Valmentajien kielto lupauksien toimituksesta urheilun oikeusturvallisuutta. Lautakunta katsoi, että toimintakäytännön piti kumota, mihin loppu kukaan suostunut.

Valmentajien aseman oikeuteen. Käräjäoikeus kalli hänen kannalleen määrääksellön peruttavaksakon uhall.

Ratsastajien toiminta-alueen hallituksen jäsen **Antti Linna** sanoo, että urheilun oikeusturvallisuutta käräjäoikeuden rat-

kaussa tukeuduttin hyvin vahvasti muotoseikkoihin. Hänen mielestään valmentajien oikeusnovapautta pöytäkirjojen tärkeämpänä kuin rikoksen kohteiden fyysisen koskemattomuuden suojaaminen.

Hovioikeuskumoskin aineomat ratkaistiin kesäkuussa 2015: sen mukaan lain perusteltua asettaa ratsastusvalmentajien lupauksien toimitusta ei pidetä. Laina kertoo, että korkein oikeus myöntänyt valmentajalle valtuutusta, joten hovioikeuden päätös ei voimaannut.

Hevostalli.net-keskustelupalstalla on ehdotettu muun muassa hevosalan oman viestintämenetelmän perustamista hyväksikäytön estämiseksi. Monet härtäkokeiksi staan kertoneet pöytäkirjoista hyvänä. Niin myös Antti Linna.

Suomen Ratsastajain liitto kertoo avaavansa omalle verkkosivulle yhteydenottoaavakkeen, jossa voi kertoa muun muassa härtäkokeista anonyymisti. Liitto aikoo myös yhteistyöhenkilönä, joka vastaa yhteydenottoihin. Suomen Ratsastajain liitto on tehnyt jäsenilleen myös kyselyn, jossa kartoitetaan muun mu-

assa härtäkokeita.

Jälkeenpäin Antti Linna on mielestään, anto kohtaan ymmärtää lausua. Hän ei ole koskaan tehnyt hyväksikäytöstä rikoslomusta, koska aatteiloleensa olla tavallisesti syyllinen.

Myös keskustelupalstalla nuori tyttöä on syytetty tässä tyköyttämistä valmentajalleen. Vokotteen kukaan olla lloin osasyllisen hyväksikäyttöön? Lastensuojelun keskuslaitos Sarolan kanta asaan on yksiselitteinen. Vastuu on aina kukaan.

13-14-vuotiaan vetelevä käytös ei poista syyllisyyttä. Aikun on aina rikoskeudellissa vastuussa tekemisistään, Sarola sanoo.

Antti Linna on nyt kolmekymppinen, mutta mielestään tallin tapahtumien edelleen. Hyväksikäyttö on tehnyt suhteita miehen väkivaltaa hänen tseluottamuksensa on kärsinyt. Hän on myös puhunut hyväksikäytöstä terapeuttina. Antti Linna toiveena on, että kukaan muu ei otuis enää kokemaan samaa.

Antti Linna on muutettu.

Päivi Kerola
Kati Pehkonen

Auktoriteetti nostaa suojaikärajaa

Väljähtävä ratsastusala kertoo Hevosurheilulle, että Suomen Ratsastajain liiton keskeisellä toimijalla on ollut hienon suhde nuoren ratsastaajattimen kanssa. Tyttö on ollut alikäsenen ollessaan miehen valmennuksessa. Kumpunkin heistä kättää muunkun valmennussuhteen ystävyyden.

Ratsastajain liiton pääsihteeri **Fred Sundwall** sanoo olevansa suhdehuhu sta tettiin. Asasta on keskusteltu toimijalleen kanssa, joka on vakuuttanut, että kyseessä on ainoastaan valmennussuhde. Muuta asiaan selvittämiseksi ei ole tehty.

Moni yhteyttä ottaneista kerroo, että keskeisten miesten valmentajien suhteita nuorin tytöt hienon pöytäkirjoissa hevosperheissä normaaleina. Juuri tässä seksitulleet tytöt ovat saattaneet seurustella valmentajien kanssa.

Väestötoimintayksikön asiantuntija **Kirsi Porras** on saanut muuta-

ma huolestuneita yhteydenottoja tapauksista, jossa alikäsenen ratsastajattimo on kertonut olevansa suhteessa kukaan valmentajansa kanssa. Yhteydenotot ovat tulleet muilta nuorten parissa työskenteleviltä ammattilaisilta. Myös yksittäisillä muilla hevosurheilun liittyvistä tapauksista on tullut väestötoimintayksikön tietoon.

Portaan mukaan hevosurheilun eiväthän esin verta lussa muilla nuorilla. Kaikkiaan hänen saanut noin kymmenessä vuodessa suunnilleen kymmenkunta yhteydenottoa alikäsen suhteesta valmentajiaan.

Valmentajan suhde 16-17-vuotiaaseen valmennettavaan voi täyttää seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkit. Suojaikäraja nousee 18 vuoteen, jos suhteen vanhemmalla osapuolella on auktoriteetti- asema nuoreen. Porras sanoo, että tapauksissa loppuun raapinnalla.

Päivi Kerola
Kati Pehkonen